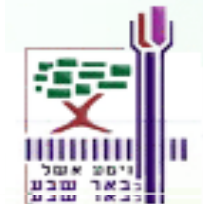

משרד ראש הממשלה

תכנית לאומית
לילדים ולנוער בסיכון

תוכנית הממשלה לילדים ונוער בסיכון – יישום דוח שמיד

מתווה הפעילות

באר-שבע

פברואר 2009

תוכנית שמיד מהי?

תכנית לאומית אחת לכלל הילדים ובני הנוער במצוקה
המבוססת על הגדרה אחידה לתופעת הילדים והנוער
בסיכון.

54 רשויות מקומיות.

קהל היעד – 330,000 ילדים ובני נוער בסיכון.

גילאי 0-5 – "התחלה טובה"

גילאי 6-11

גילאי 12-17 (בחינוך המיוחד עד גיל 21)

עקרונות הפעולה של התוכנית

טיפול מניעתי המתבטא בעדיפות גבוהה לגיל הרך ולפיתוח תשתיות קהילתיות מונעות (ולא רק מטפלות).

תפיסה מקצועית המדגישה את הטיפול במסגרת הקהילה במוקד ורואה את מקומו הטבעי של הילד בקרב משפחתו והוריו.

חיזוק היכולת של השירותים הקיימים בקהילה לתת מענה ייחודי לצרכי הילדים ובני הנוער בסיכון.

איזון בין התמודדות עם המצב הקיים לבין מניעת היווצרותן של תופעות חדשות.

חיזוק יכולת ההתמודדות של המשפחות לצד התבססות על כוחות הילד ועל הפוטנציאל הטמון בו.

הידוק הקשר בין רשויות מקומיות למשרדי ממשלה בטיפול בילדים ובנוער בסיכון: הממשלה נותנת משאבים, תכניות וכלים מקצועיים לתכנון ופיתוח, בידי הרשויות המקומיות – יכולת הבחירה ואחריות הביצוע.

עקרונות בדרכי היישום של התוכנית

קידום עבודה בין מקצועית, שותפות ואיגום משאבים
ביישוב.

ניהול ידע ולמידה ארגונית.

פיקוח ובקרה.

תהליכי תכנון ויצירת מאגרי מידע.

מדידה שיטתית והערכה תוך הצגה שקופה של
ההתקדמות לקראת היעדים.

יעדי התוכנית

יעדים עבור המערכת

האדמה fe:

היקף האיתור של ילדים במצבי סיכון

היקף הכיסוי של השירותים

מידת ההתאמה בין הצרכים למענים

רמת הידע והמיומנות של אנשי המקצוע
ביישוב

מנגנונים קבועים לשיתוף פעולה בין
סוכנויות קהילתיות בתחום

פיתוח מערכת מידע, ניטור, בקרה והערכה

יעדים עבור קהל היעד

הקטנת אחוז הילדים / הנוצרים:

החשופים להתעללות ולהזנחה פיזית
ובריאותית

החיים בנסיבות משפחתיות הפוגעות
ברוחתם

נכשלים במבחני המיצ"ב בכיתה ח'

מגיעים לגיל 18 ללא תעודה, כישורים
ומיומנויות לעתיד

מנותקים ממסגרות לימוד

פעוטות הנמצאים בסיכון התפתחותי

מגיעים לא מוכנים לכיתה א'

נפגעים בתאונות בית וחצר

גורמי סיכון = תכונות, מצבים, ארועים, שבנוכחותם גדל הסיכון להופעת בעיה או תוצאתה התנהגות לא ראויה.

אורמי סיכון
כראת החברה

חינוך הורים נוקשה וקיצוני

בעיות קשב וריכוז

אם חד הורית

IQ נמוך

אורמי סיכון
אמא חולה בדיכאון
קראת המשפחה

אורמי סיכון
כראת הפרט

שכונה שיש בה שיעור
עבריינות גבוה

חברה שיש בה קליטת
עלייה מרובה

קונפליקטים במשפחה

מלחמה

ליקויים במיומנויות חברתיות

טמפרמנט קשה

הגדרה

* בהשראתה של האמנה הבינלאומית לזכויות הילד

ילדים ובני נוער בסיכון הינם ילדים ובני נוער החיים במצבים המסכנים אותם במשפחתם ובסביבתם, וכתוצאה ממצבים אלו נפגעה יכולתם לממש את זכויותיהם על פי האמנה הבינלאומית לזכויות הילד בתחומים האלה:

קיום פיסי, בריאות והתפתחות

השתייכות למשפחה

למידה ורכישת מיומנויות

רווחה ובריאות רגשית

השתייכות והשתתפות חברתית

הגנה מפני אחרים ומפני התנהגויות מסכנות שלהם את עצמם

וכעת החלק שלכם אנשי המקצוע

במבצע ראשון מסוגו בעיר אתם נקראים יחד עם אחיות
טיפת חלב, קבסי"ם, מורים, גננות, פסיכולוגים ועוסי"ם
לקחת חלק בתהליך המיפוי הממוחשב.

בתהליך זה נאספים נתונים על ילדים בסיכון הנמצאים
תחת אחריותכם.

מה בשאלון הממוחשב?

חלק ראשון: פרטים על ממלא הטופס

שם, תפקיד, שם המוסד, טלפון וכדו'

חלק שני: פרטים על הילד ומשפחתו

מין, שנת לידה, תעסוקת הורים, שנת עלייה וכדו'.

שירותים ומענים שהילד מקבל במוסד החינוכי או ביישוב.

חלק שלישי: מצבי הסיכון בתחומי החיים השונים

שאלות על מצבי סיכון ב- 7 קטגוריות. לגבי כל מצב יש

לסמן: "כן" או "לא ידוע".

קיום פיזי, בריאות והתפתחות

ילד שיש חשש שאינו מקבל טיפול פיזי מתאים

כן לא ידוע לי שיש בעיה

- תינוק או פעוטות הסובל מבעיות רפואיות על רקע תזונה לא מתאימה (כגון אנמיה, חריגה משמעותית מעקומות גדילה באופן עקבי ולאורך זמן).
- ילד ובני נוער שבאופן מתמשך לא מביא אוכל לביה"ס או לגן, מתלונן על רעב, מרבים לבקש אוכל מאחרים.
- תינוקות, ילדים ונוער שבאופן מתמשך אינם לבושים בהתאם לעונה או לגודלם (ושלא כתופעה "אופנתית" בקרב מתבגרים).
- תינוקות, ילדים ונוער שאינם נקיים בדרך כלל, באופן חריג ובולט.
- תינוקות, ילדים ונוער הסובלים ממחלות חוזרות או תאונות רבות, מעבר לרגיל בגילם.
- ילד שאינו גמול מחיתולים בגיל בוגר.

קיום פיזי בריאות והתפתחות

ילד שיש חשד שהתפתחותו הפיזית או הקוגניטיבית
אינה תקינה, ללא סיבה אורגנית ידועה

לא ידוע לי שיש בעיה

כן

- תינוק שהתפתחותו הפיזית אינה תואמת את גילו (חורג מעקומות הגדילה) באופן עקבי ולאורך זמן (לא על רקע אורגני).
- תינוק או פעוט המראה בעיות אכילה (לא לועס, אלא רק אוכל מבקבוק בגיל שאינו מתאים לכך, נמנע ומסרב לאכול, או מרבה לאכול ולשתות לא מתוך רעב).
- פעוט או ילד צעיר שמיומנויותיו המוטוריות והשפתיות נמוכות באופן בולט יחסית למצופה לגילו.

ילד הסובל מהשגחה לא מתאימה

לא ידוע לי שיש בעיה

כן

• פעוט או ילד שלעתים קרובות אין עבורו סידור חליפי של מבוגר משגיח (בהתאם לגיל: למשל: נשכח בגן, נמצא אצל מבוגרים רבים באופן בלתי קבוע, מושאר עם אח/אחות שאינם יכולים להיות אחראים לו, נמצא שעות רבות ללא השגחה).

• פעוטות, ילדים ובני נוער המשוטטים שעות רבות בחוץ ללא השגחה, שלא בהתאם לגיל.

ילד שיש בעיות קשות בקשר בינו לבין הוריו

לא ידוע לי שיש בעיה

כן

- פעוטות, ילדים ונוער שיש לגביהם חשד לקיום מצבים של נתק או דחייה מצד הוריהם:
אומר שלהורים לא אכפת מהם, ההורים לא מוכנים לבוא לבית ספר כאשר יש בעיה ונדרשים לכך, ההורים לא מביעים דאגה לילד, ההורים מביעים ציפיות שליליות לגבי הילד וכדומה.
- פעוטות, ילדים ונוער שהוריו מערבים אותם במריבות שונות ביניהם (או בינם לבין מבוגרים אחרים), במידה הפוגעת קשות בתפקוד הילד, או שקיים חשש להמשך תפקודו והתפתחותו התקינים של הילד עקב מצבים אלה.

השתייכות למשפחה

פעוטות, ילדים ונוער שהוריהם מתקשים לתת להם העשרה בהתאם
לגילם (כגון: לא יודעים איך לשחק איתם, להקריא סיפור וכו')
ולסייע להם בהתמודדות עם המטלות הלימודיות
כן לא ידוע לי שיש בעיה

פעוט או ילד שלהוריו קושי רציני להתמודד עם התנהגותו ולהציב
לו גבולות

כן לא ידוע לי שיש בעיה

השתייכות למשפחה

פעוטות, ילדים ונוער שהוריהם מתקשים לתת להם העשרה בהתאם
לגילם (כגון: לא יודעים איך לשחק איתם, להקריא סיפור וכו')
ולסייע להם בהתמודדות עם המטלות הלימודיות
כן לא ידוע לי שיש בעיה

פעוט או ילד שלהוריו קושי רציני להתמודד עם התנהגותו ולהציב
לו גבולות

כן לא ידוע לי שיש בעיה

השתייכות למשפחה

ילד שהוריו מתקשים לדאוג לקבלת שירותים הנחוצים עבורו

לא ידוע לי שיש בעיה

כן

- פעוטות, ילדים ונוער שאינם מקבלים חיסונים בזמן, אינם נלקחים לבדיקות שרוב הילדים מגיעים אליהן, למרות שמוזמנים (כולל בדיקות התפתחות יש חשד שסובלים מקשיי ראייה/שמיעה לא מטופלים לאורך זמן, ילדים עם מחלות כרוניות או מומים שאינם מקבלים את הטיפול הדרוש).
- פעוטות, ילדים ונוער שהוריהם אינם נמצאים בקשר עם מערכת החינוך, או אינם מגיעים לפגישות כשמוזמנים, או שיש קושי ליצור עימם קשר לגבי הילדים .
- ההורים אינם נענים להנחיות אנשי מקצוע הנוגעות לטיפול הילד, כגון: לא מביאים את הילד לטיפול נפשי במקרה הצורך, לא באים בעצמם לקבלת הדרכה/טיפול בקשר לילד.

ילד שהוריו (אחד או שניהם) סובלים ממוגבלות נפשית או
שכלית

לא ידוע לי שיש בעיה

כן

ילד שהוריו (אחד או שניהם) סובלים מהתמכרויות, או מעורבים
בעבריינות או בהתנהגות לא נורמטיבית אחרת

לא ידוע לי שיש בעיה

כן

למידה ורכישת מיומנות

ילד שנמצא במסגרת חינוכית אך נעדר לעתים קרובות

לא ידוע לי שיש בעיה

כן

• ילדים ונוער שאינם מבקרים באופן סדיר במסגרת החינוכית, מרבים להיעדר.

• ילדים ונוער שמאחרים בשעות רבות באופן קבוע (מגיעים בצהרים וכד').

למידה ורכישת מיומנות

ילדים ונוער המפריעים בכיתה/בגן יותר מהמקובל, לא מקבלים את סמכות המורים/הגננות (לעיתים קרובות או תמיד), אינם מתייחסים לדרישות המורים/הגננות ומתעלמים מהוראותיהם

לא ידוע לי שיש בעיה

כן

ילד שאינו מעורב בלמידה

כן לא ידוע לי שיש בעיה

• ילד שאינו מעורב כלל או מעורב באופן חלקי או בלתי רציף
בנעשה בגן/ בכיתה.

• ילד המתקשה באופן ניכר בריכוז או בתשומת לב.

* ילדים ונוער שאינם עומדים במטלות באופן רציף וחריג (אינם
מכינים שיעורי בית, אינם מביאים ציוד לימודי וכדומה).

ילד שהישגיו הלימודיים נמוכים במידה משמעותית מהמצופה לגילו

כן לא ידוע לי שיש בעיה

• ילד צעיר שרמת מוכנותו לכתה א' נמוכה באופן משמעותי מהמצופה.

• ילדים ונוער (בעלי אינטליגנציה תקינה) שהישגיהם ושליטתם במיומנויות לימודיות בסיסיות (עברית, חשבון) נמוכים באופן משמעותי (פיגור של כשנתיים או יותר) מרמת הגן/כיתה ומהמצופה לגילם.

*. ילדים ונוער שנכשלים באופן קבוע ומתמשך במספר מקצועות לימוד.

רווחה ובריאות רגשית- גירסה לגיל הרך

ילד המפגין התנהגויות המעידות על קשיים רגשיים

כן לא ידוע לי שיש בעיה

- תינוק או פעוט המגלה התנהגויות חריגות (בכי רב או אי שקט, הוריו מדווחים שאינו ישן כלל בלילה, או שישן שעות רבות במשך היום באופן חריג לגילו, או מראה אפאטיות בשעות העירות שלו, מתלונן על כאבים, נצמד למבוגרים רוב הזמן, משנה את מצב רוחו ללא סיבה הנראית לעין, משתדל לרצות את המבוגרים בהתנהגותו).
- תינוק שמפגין לעיתים קרובות סימפטומים רגשיים בעיתיים: מפגין מצב רוח רע ו/או כעס ו/או עצבנות; נוטה להתפרצויות זעם או בכי קשות; נראה עצוב או מדוכא בדרך כלל; מדווח על קשיים להירדם.
- תינוק או ילד שנראה מפוחד, מגיב בפחד באופן קיצוני או בלתי מותאם למצב (נצמד למבוגרים כשנכנסים זרים, מתחבא, מתכווץ כשנוגעים בו).
- ילד המבטא חרדות ופחדים מעבר למקובל, ילד צעיר שבמשחקיו מתגלים תכנים המצביעים על פחדים.
- ילד שאומרים שאינו "שווה הרבה" (חסר ערך, נחות), שאינו מאמין ביכולתו לעשות דברים ולהצליח (חוסר אמון במסוגלות האישית שלו), שאינו מביע ציפיות חיוביות לעתידו, ילד צעיר הנמנע מהתנסויות רגילות לגילו, באופן קיצוני.
- ילד שחזר להרטיב לאחר תקופה ארוכה של גמילה.

רווחה ובריאות רגשית-גרסה לבתי ספר

ילד המפגין התנהגויות המעידות על קשיים רגשיים

לא ידוע לי שיש בעיה

כן

- ילדים ובני נוער שמפגינים לעיתים קרובות סימפטומים רגשיים בעיתיים: מפגינים מצב רוח רע ו/או כעס ו/או עצבנות; נוטים להתפרצויות זעם או בכי קשות; נראים עצובים או מדוכאים בדרך כלל; מדווחים על קשיים להירדם.

- ילדים ובני נוער שנראים מפוחדים, מגיבים בפחד באופן קיצוני או בלתי מותאם למצב (נצמדים למבוגרים כשנכנסים זרים, מתחבאים, מתכווצים כשנוגעים בהם).

- ילדים ובני נוער המבטאים חרדות ופחדים מעבר למקובל, ילדים צעירים שבמשחקהם מתגלים תכנים המצביעים על פחדים.

- ילדים ובני נוער שאומרים שאינם "שווים הרבה" (חסרי ערך, נחותים), שאינם מאמינים ביכולתם לעשות דברים ולהצליח (חוסר אמון במסוגלות האישית שלהם), שאינם מביעים ציפיות חיוביות לעתידם (לא מאמינים שיסיימו ללמוד וכו'), ילדים צעירים הנמנעים מהתנסויות רגילות לגילם באופן קיצוני.

השתייכות והשתלבות חברתית

ילד המתקשה בהסתגלות ויצירת קשר עם אחרים

כ

לא ידוע לי שיש בעיה

- פעוטות, ילדים ונוער מסתגרים, לא מתחברים לבני גילם, לא יוצרים קשר עם מבוגרים, ילדים צעירים שאף לא נענים לניסיונות ליצור עמם קשר.
- ילדים ונוער המדווחים על מצבים קיצוניים של בדידות וניכור ועל היעדר עיסוקים משמעותיים בשעות הפנאי.
- ילדים הסובלים לעיתים קרובות מהתעללויות והצקות פיזיות או מילוליות מצד ילדים אחרים.
- ילדים ונוער הדחויים מבחינה חברתית לאורך זמן, או סבלו מחרם חברתי בגן/בכיתה.
- עולים חדשים המתקשים להסתגל ולהשתלב תרבותית וחברתית באופן קיצוני ולאורך זמן

השתייכות והשתלבות חברתית

ילד המפגין התנהגויות תוקפניות

לא ידוע לי שיש בעיה

כן

- פעוטות, ילדים ונוער שנוהגים באלימות או תוקפנות מעבר למקובל, מסתבכים במריבות, משתמש באלימות מילולית מעבר למקובל, מטריד ומציק לילדים אחרים.
- ילדים ונוער שנוהגים בתוקפנות פיזית או מילולית קשה כלפי הוריהם או מבוגרים אחראים אחרים (כולל כלפי מורים/צוות בית הספר).

ילד החשוף להתנהגויות מסכנות במשפחה

כ לא ידוע לי שיש בעיה

• ילדים החשופים לאלימות במשפחה/בין ההורים.

• ילדים החשופים בסביבתם הקרובה לפעילויות בלתי חוקיות, התנהגות מינית בלתי הולמת וכדומה.

הגנה מפני אחרים

ילד שיש חשד או ידוע שעבר/עובר התעללות מינית, או נאנס, או
היה קורבן למעשים מגונים במסגרת המשפחה (על ידי הורה, אח או
בן משפחה אחר)

כן לא ידוע לי שיש בעיה

ילד שיש חשד או ידוע שעבר/עובר התעללות מינית, או נאנס,
היה קורבן למעשים מגונים על ידי אדם מחוץ למשפחה

כן לא ידוע לי שיש בעיה

**ילד שידוע או יש חשד שחשוף להתעללות פיזית במסגרת
המשפחה או בסביבתו הקרובה**

קן לא ידוע לי שיש בעיה

- כולל ילדים ובני נוער המראים סימנים חיצוניים של התעללות (מכות, חבלות, או שריטות לא מוסברות), ילדים המדווחים על ענישה חריגה, כגון מניעת מזון, נעילה בחדר או בשירותים).**

סיכון ופגיעה עצמית

כן לא ידוע לי שיש בעיה

- ילדים צעירים המגלים התנהגויות מסתכנות באופן מתמשך וחריג (מטפסים על מקומות גבוהים, נוגעים במכשירי חשמל, רצים לכביש).
- בני נוער שבורחים מהבית לעיתים קרובות או ישנים במקומות מסוכנים (ברחוב, במבנים נטושים וכדומה).
- ילדים ובני נוער המגלים הפרעות אכילה, אנורקסיה או בולמיה.
- ילדים ובני נוער המנסים לפגוע בעצמם או שביצעו ניסיונות אובדניים.

התנהגויות לא חוקיות/ לא נורמטיביות

כן לא ידוע לי שיש בעיה

- ילדים ובני נוער שעוסקים בפעילות בלתי חוקית (גניבה, חבלה ברכוש).
- ילדים ובני נוער המתחברים לגורמים עבריינים או קבוצות עברייניות.
- ילדים ובני נוער שנוהגים להמר או לבקר במועדוני הימורים.

הגנה מפני התנהגויות סיכון

ילדים ובני נוער המגלים סימנים של שימוש באלכוהול או בסמים.

כן לא ידוע לי שיש בעיה

ילדים ובני נוער המגלים התנהגות מינית לא תקינה או לא מתאימה לגילם: הריונות, הפלות חוזרות, קשרים עם בני זוג מבוגרים בהרבה, יחסי מין בכסף או טובות הנאה, ילדים ובני נוער שביצעו פגיעה מינית וכו'.

כן לא ידוע לי שיש בעיה

סל מענים יישובי

8 תכניות למסגרות שהייה לגיל הרך

9 תכניות למסגרות שהייה לגיל בי"ס יסודי

41 תכניות להורים

3 תכניות למרכזי הורים – ילדים בגיל היסודי

21 תכניות תגבור לנוער

9 תכניות במסגרת בית הספר

11 תכניות לילדי גן ולקראת כיתה א'

21 תכניות למסגרות שהייה ומרכזים לנוער

10 תכניות טיפול, העשרה ותגבור לימודי לתלמידי בית ספר יסודי

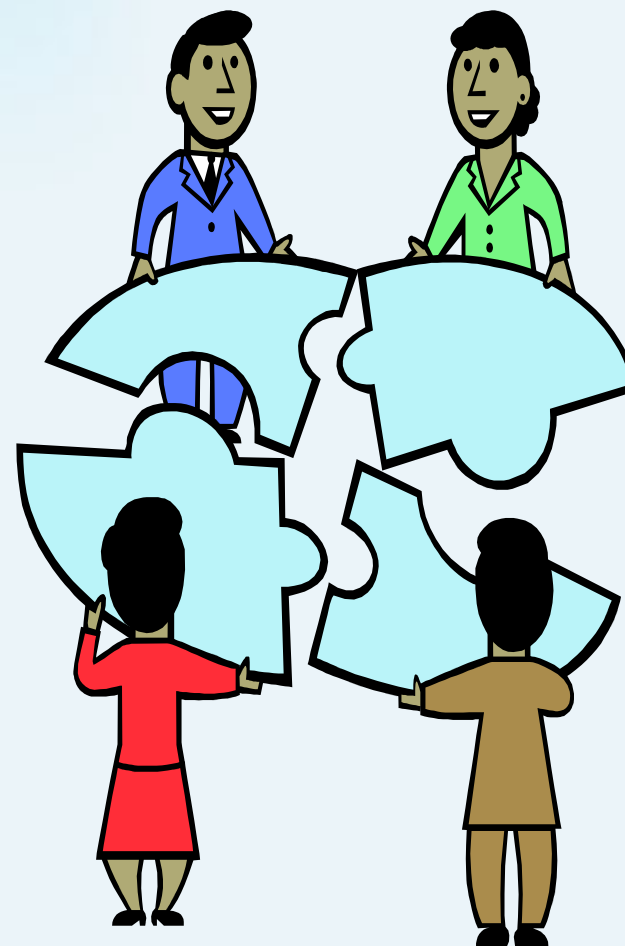
31 תכניות וקבוצות טיפול לנוער

12 תכניות הכשרה לאנשי מקצוע

17 תכניות העשרה, פנאי והכנה לצה"ל לבני נוער

8 תכניות תעסוקה לבני נוער

יחד נצליח המשימה
הלאומית !

יפעת ביתן

מנהלת תכנית שמיד באר-שבע

050-8787231